

Pierwsze stwierdzenie białorzytki saharyjskiej *Oenanthe leucopyga* w Polsce

W dniu 12.05.2015 w miejscowości Winduga (pow. lipnowski, woj. kujawsko-pomorskie) zaobserwowano białorzytkę saharyjską *Oenanthe leucopyga*. Tego dnia do biura Ogólnopolskiego Towarzystwa Ochrony Ptaków zadzwoniła Teresa Łybko z informacją, że na jej podwórku od kilku dni przebywa mały, czarno-biały ptak, którego nie może zidentyfikować. Na podstawie nadesłanych zdjęć, po konsultacji telefonicznej z dr. hab. Przemysławem Chylareckim z Muzeum i Instytutu Zoologii PAN, zidentyfikowano ptaka jako białorzytkę saharyjską w oparciu o Przewodnik Collinsa (Svensson et al. 2009). Tego samego dnia, w czasie wizyty w miejscu obserwacji zlokalizowano białorzytkę w niewielkim gospodarstwie rolnym leżącym na uboczu wsi Winduga, zlokalizowanym w odległości ok. 500 m od wschodniego brzegu Wisły. Gospodarstwo położone jest wśród lasów. Ptak nie był płochliwy, można go było obserwować z odległości 10 metrów. Przez większość czasu obserwacji żerował łowiąc owady w typowy dla białorzytek sposób – z czatowni, najczęściej z płotu bądź szczytu dachu niewielkiego budynku gospodarczego. Obserwację prowadzono do ok. godz. 18 i wykonano dokumentację fotograficzną. Za pośrednictwem portalu www.ornitho.pl o obserwacji poinformowano innych ornitologów, którzy w kolejnych dniach licznie odwiedzali to miejsce. Białorzytka przebywała w Windudze od 5. do 17.05.2015 (T. Łybko – dane niepubl., ornitho.pl).

Obserwowany ptak był zbliżony wielkością do białorzytki *O. oenanthe* z dominującym czarnym upierzeniem. Wyróżniał się białą czapeczką oraz białym nadogoniem, pokrywami podogonowymi i sterówkami. Tylko jedna sterówka była czarna, a skrajne posiadały przy końcu małe czarne plamki na zewnętrznych chorągiewkach. Kolor piór okrywowych i części pokryw był intensywnie czarny, natomiast lotki i sterówki były spłowiałe i wytarte, co wskazuje, że ptak był w 2. roku kalendarzowym, po pierzeniu częściowym. Obserwacja uzyskała akceptację Komisji Faunistycznej jako pierwsze stwierdzenie tego gatunku w kraju (Komisja Faunistyczna 2015).

Białorzytka saharyjska gniazduje w północnej części Afryki aż do 15° N i w zachodniej części Półwyspu Arabskiego. Zamieszkuje górskie pustynie i kamieniste równiny, spotykana jest także w wioskach i oazach. Gatunek ten jest uważany za osiadły (Collar 2016). Ze względu na rozległy areał liczebność populacji nie jest znana, ale jej trend uznawany jest za stabilny (BirdLife International 2012).

Dwa udokumentowane przypadki pojawu białorzytki saharyjskiej w Europie w XIX wieku miały miejsce: 18.04.1872 na Malcie (Sultana & Gauci 1982) i 21.04.1884 w południowej Francji (Jiquet & Commission de l'Avifaune Française 2006). Pierwsze stwierdzenie tego gatunku w XX w. miało miejsce w Akrotiri na Cyprze 11.–24.03.1970 (Bannerman & Bannerman 1971), a następnie na wyspie tej dokonano dalszych 6 stwierdzeń (Flint & Stewart 1992, Anonymus 1994, Snow & Perrins 1998, Gantlett 2000, 2001). Jej pojawy odnotowano też na innych wyspach położonych na Morzu Śródziemnym, takich jak Kreta czy Sycylia (Snow & Perrins 1998, COI 2012). Wskazuje to, że białorzytka ta, mimo swej osiadłości, jest w stanie pokonywać morze i docierać na południe kontynentu europejskiego, o czym świadczą pojawy w Portugalii (25.03.2001, 25.03.2005, Tipper & Beale 2002, Elias et al. 2005), we Francji i Włoszech (Marchal 2017, COI 2012), w Chorwacji (1.–4.08.2001, Muzinic 2002), a także w Turcji (trzykrotnie, Sorace 1996, Slack 2009), a nawet na Wyspach Kanaryjskich (11.01.2005, Smit & Keizer 2005, Dies et al. 2007). Pojawy w głębi kontynentu zdarzają się bardzo rzadko, ale odnotowano je: w Wielkiej Brytanii, w Kessingland, 4.–6.06.1982 (Brown 1986) oraz w Danii, 30.06–

Fot. 1. Białorzzytka saharyjska *Oenanthe leucopyga*, Winduga, maj 2015 (fot. T. Chodkiewicz) – *White-crowned Wheatear, Winduga, May 2015*

03.07.2010, gdzie w Alleshave schwytano i zaobrączkowanego ptaka, który następnie był obserwowany w okresie 28.08–30.10.2010 w Wremen, w Niemczech (Deutsche Avifaunistische Kommission 2012). W tym samym czasie co w Polsce, inny osobnik był obserwowany 5.05.2015 w Palavas-les-Flots na śródziemnomorskim wybrzeżu Francji (Marchal 2017). W sumie, po roku 1950, zarejestrowano 20 pojawów białorzzytki saharyjskiej na północ od jej stałego arealu występowania, przy czym od roku 2000 odnotowano 12 obserwacji. Najczęściej obserwowano ją od marca do maja (14 stwierdzeń). Pojawy białorzzytki saharyjskiej w głębi kontynentu europejskiego budzą pewne kontrowersje i nie wszystkie obserwacje zostały uznane za pojawy naturalne. Pochodzenie ptaka widzianego 9.–13.05.1986 w Bawarii w Niemczech uznano za niepewne (kategoria D) (Deutsche Avifaunistische Kommission 2012), a ptaka przebywającego w okresie 23.09–3.12.2014 w Holandii, na podstawie zniszczonego upierzenia, uznano za pochodzącego z niewoli, podobnie jak innego widzianego 2.11.2014 w innej części Holandii, który nosił kolorową obrączkę (Haas et al. 2016).

Summary: The first record of the White-crowned Wheatear *Oenanthe leucopyga* in Poland. On 12.05.2015, a second calendar year White-crowned Wheatear was observed and photographed in Winduga near Włocławek (central Poland). The bird stayed there between 5 and 17 May 2015. The description of the bird and occurrence in Europe are presented. This is the first record in Poland, accepted by the Avifaunistic Commission.

Literatura

- Anonymous. 1994. European News. White-crowned Black Wheatear *Oenanthe leucopyga*. Brit. Birds 87: 1–15.
- Bannerman D., Bannerman W.M. 1971. Handbook of the Birds of Cyprus and Migrants of the Middle East. Edinburgh.

- BirdLife International. 2012. *Oenanthe leucopyga*. The IUCN Red List of Threatened Species 2012: e.T22710238A39763789. <http://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.20121.RLTS.T22710238A39763789.en>. (data dostępu 05.12.2016).
- Brown B.J. 1986. White-crowned Black Wheatear: new to Britain and Ireland. *Brit. Birds* 79: 221–227.
- Collar N. 2016. White-crowned Wheatear (*Oenanthe leucopyga*). W: del Hoyo J., Elliott A., Sargatal J., Christie D.A., de Juana E. (eds.). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (<http://www.hbw.com/node/58533>, data dostępu 5.12.2016).
- Jiguet F. & Commission de l'Avifaune Française. 2006. En direct de la CAF. Première mention du Traquet a tete blanche *Oenanthe leucopyga* en France. *Ornithos* 14: 230–233.
- Commissione Ornitologica Italiana (COI). 2012. Report 24. *Avocetta* 36: 81–88.
- Commissione Ornitologica Italiana (COI). 2015. Report 26. *Avocetta* 39: 37–57.
- Deutsche Avifaunistische Kommission 2012. Seltene Vögel in Deutschland 2010. Dachverband Deutscher Avifaunisten, Münster.
- Dies J.I., Lorenzo J.A., Gutiérrez R., García E., Gorospe G., Martí-Aledo J., Gutiérrez P., Vidal C. 2007. Observaciones de aves raras en España, 2005. *Ardeola* 54: 405–446.
- Elias G., Costa H., Matias R., Moore C.C., Tomé R. 2005. Aves de ocorrência rara ou acidental em Portugal. Relatório do Comité Português de Raridades referente ao ano de 2003. *Anuário Ornitológico* 3: 1–21.
- Flint P.R., Stewart P.F. 1992. The birds of Cyprus. An annotated check-list. Second edition. *Tring*.
- Gantlett S. 2000. 1999: the Western Palearctic year. *Birding World* 13: 15–32.
- Gantlett S. 2001. 2000: the Western Palearctic year. *Birding World* 14: 16–43.
- Haas M., Slaterus R., CDNA. 2016. Rare birds in the Netherlands in 2015. *Dutch Birding* 38: 419–440.
- Marchal T. 2017. Un Traquet a tete blanche *Oenanthe leucopyga* dans l'Herault: premiere mention francaise depuis 1884. *Ornithos* 24: 194–196.
- Muzinic J. 2002. First record of white-headed black wheatear (*Oenanthe leucopyga*) in Croatia. *Israel Journal of Zoology* 48: 247–248.
- Slack R. 2009. *Rare birds Where and When. An Analysis of Status and Distribution in Britain and Ireland*. Rare Birds Books, York.
- Smit R., Keizer R. 2005. White-crowned Wheatear on La Palma, Canary Islands, in January 2005. *Dutch Birding* 27: 258–259.
- Snow D.W., Perrins C.M. 1998. *The birds of the Western Palearctic*. Vol. 2. Oxford University Press, Oxford.
- Sorace A. 1996. The first White-crowned Black Wheatear *Oenanthe leucopyga* in Turkey. *Sandgrouse* 18: 68.
- Sultana J., Gauci C. 1982. *A New Guide to the Birds of Malta*. Malta.
- Svensonn L., Mullarney K., Zetterstorm D. 2009. *Collins Bird Guide*. 2nd edition. HarperCollins Publishers, London.
- Tipper R., Beale V. 2002. White-crowned Wheatear in Algarve, Portugal, in March 2001. *Dutch Birding* 24: 198–201.
- www.avesdeportugal.info (dostęp: 04.12.2016).
- www.dutchbirdalerts.nl (dostęp: 04.12.2016).
- www.ornitho.pl (dostęp: 04.12.2016).
- www.tarsiger.com (dostęp: 18.01.2017).

Krzysztof Pietrasz
Nadleśnictwo Barycz
Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe
Barycz 69, 26-200 Końskie
k.pietrasz@gmail.com

Tomasz Chodkiewicz
Muzeum i Instytut Zoologii PAN
Wilcza 64, 00-679 Warszawa
tomek.chodkiewicz@gmail.com

Teresa Łybko
Winduga 2, 87-617 Bobrowniki
teresa.lybko@gmail.com

Drugie stwierdzenie brodzieca żółtonogiego *Tringa flavipes* w Polsce

W godzinach porannych w dniu 12.11.2016, podczas prowadzenia obserwacji ptaków na stawach w kompleksie Gospodarstwa Rybnego w Kocku (pow. lubartowski, woj. lubelskie), zaobserwowaliśmy na jednym ze spuszczonej stawów nieznanego nam ptaka siewkowego przebywającą w stadzie czajek *Vanellus vanellus*. Zaobserwowany brodziec pokrojem przypominał krwawodzioba *Tringa totanus* lub łączaka *T. glareola*, ale naszą uwagę wzbudziły jaskrawo ubarwione nogi, które z daleka zdawały się być pomarańczowe. Po dłuższej obserwacji wyeliminowaliśmy gatunki najbardziej zbliżone i dobrze nam znane, jak np. krwawodziób, brodziec śniady *T. erythropus* czy batalion *Calidris pugnax*. Ptak intensywnie żerował, jednak co jakiś czas podrywał się i przelatywał na krótki dystans, pokazując jednolicie ciemne skrzydła, bez typowych dla krwawodzioba białych

Fot. 1. Brodziec żółtonogi *Tringa flavipes*, Kock, listopad 2017 (fot. S. Turowski) – Lesser Yellowlegs, Kock, November 2017

